

Mind The Gap

HENRIK STENIUS

Eeva Lennon on Yleisradion kuuntelijoille tuttu journalisti. Uudessa kirjassaan *Kuuluuko Englanti Eurooppaan* hän täyttää kansanvalistajan tehtävänsä parhaalla mahdollisella tavalla. Hän valistaa suomalaista lukenevaa yleisöä tähdentämällä brexit-prosessin keskeisiä asioita. Hän ei peittele kykyään eikä velvollisuuttaan kertoa tätä tarinaa. Hän jakaa monipuolista tietoaan ja kokemustaan euroopalaisesta nykystoriasta, ennen kaikkea Britannian ja Irlannin saarivaltioista, Ranskasta ja Suomesta, kolmesta kulttuurista, jotka hän tuntee sisältäpäin.

Heti kirjan alussa Lennon tähdentää, että suomalaisen lukijan yleisön olisi hyvä oppia, millä tavalla tulliliiton ja vapaakauppa-alue eroavat toisistaan. Mutta yhtä lailla olisi hyvä, jos tämä asia olisi itsestään selvä lähtökohta myös englantilaisessa poliittisessä keskustelussa. Näin ei valitettavasti aina ole ollut ollut.

Kirjasta löytyy vankkaa taustatietoa näihin puutteisiin, joita ruotiessaan Lennon palaa monesti englantilaisten alhaiseen sivistystasoon. Sen merkitystä poliittisessa päätöksenteossa on tietysti vaikea mitata, mutta Lennon esittää väitteelleen empiiristä tukea. Toisaalta hän viittaa myös englantilaisten tapaan

argumentoida, heidän tyyliinsä neuvotella.

”Kun ranskalaiset sanovat asiat halki ja analysoivat ne rikki, tekopyhyydelle ei jää sijaa. Ranskassa ollaan pikemmin kyynisiä. Britit taas välttelevät konfrontaatiota ja kiertävät ja kaartelevat asian ydintä, mikä jättää tilaa tekopyhyydelle, brittien helmasynnille. Toinen brittien keppihevonen, jota he usein tietoisesti käyttävät politiikassa ja diplomatiassaan on *fudge*, suomeksi tahmea kermakaramelli. Se on näennäisen epämääräinen ja sekava päätös, tai sopimus, jolla vältetään käymästä käsiiksi kipupisteisiin ja ongelmaliisiin asioihin – sillä jos tuo asia sanottaisiin suoraan, päätöstä ei ehkä tehtäisi tai koko sopimusta ei kenties syntyisikään. Jos aralta aiheelta sen sijaan ummistetaan silmät: kuka tietää. Tämän on sitä brittien kuulua pragmaattisuutta, joka usein toimiikin hyvin, ja ainakin sillä voi voittaa aikaa; diplomatiahan se on miltei välttämätön taito.”

Lennon aloittaa kirjansa historiallisella taustakuvauksella Englannin suhteesta Manner-Eurooppaan. Hän käy läpi erilaisia asiaan vaikuttavia tekijöitä. Niistä vähäisin ei ole se tosiasia, että Englanti on viimeisen vuosikymmenen aikana kokenut useita siirtolaisaaltoja. Monenlaisis-

---

Eeva Lennon
Kuuluuko Englanti
Eurooppaan
Otava, 2021

ta vaikutuksista huolimatta englantilaiset ovat vaalineet ajatusta olla omintakeisia. Kaikki tietävät, että toinen Irlannin puolueista otti nimekseen Sinn Féin. Lennon toteaa, että nimitys voisi yhtä hyvin luonnehtia suurta osaa Englannin politiikasta ajattelusta. Nimi merkitsee nimittäin sanaparia ”me yksin”.

Lennon myöntää toki, että hänen historiallinen taustakatsauksensa on lyhyt, mutta hän olisi silti voinut mainita 1600-luvun hugenotit, jotka asettuivat Lontooseen ja tekivät kaupungista Amsterdamin ja Berliinin ohella yhden suurimmista hugenottikeskuksista. Tämä vaikutti samalla siihen, että näistä kaupungeista tuli suvaitsevaisuuden tärkeitä tyyssijojä Euroopassa. Sama kuvio toistui Euroopan hulluna vuonna 1848, jolloin radikaalit maanpakolaiset muodostivat Lontoossa oman yhteisönsä. Ennen toista maailmansotaa, sen aikana ja sen jälkeen Englannista (ja Yhdysvalloista) tuli Manner-Euroopan oikeistovainoa pakenevan älymystön turvapaikka. Nä-

mä tosiasiat terävöittävät kuvaa Englannista toisaalta henkisen avoimuuden ja toisaalta itseriitoisuuden halkaisemana maana. Tämä seikka on tärkeä pitää mielessä pohdittaessa itseriitoisuutta, mikä onkin Lennonin teema. Pitäkää etäisyyttä mantereeseen. Mind the gap! Etä Iso-Britannia ei ole mukana Schengenissä tai yhteisessä rajavalvonnan järjestelmässä.

Lennon tunnistaa EU-ajatusten ytimen miehityksen kokemuksessa toisen maailmansodan aikana. Englanti ei jaa tätä tunnetta, eikä Suomellakaan ole sellaista kokemusta muistoissaan, mikä ei silti saa Suomen historiaa muistuttamaan englantilaista. Lennon toteaa, että Suomen sodanjälkeinen vaikea tasapainottelutilanne idän ja lännen välillä ”valoi suomalaisiin rautaisannoksen realismia, jota ilman britit jäivät. Britit saivat elää saarellaan turvassa kaikkien muiden selän takana ja muhia rauhassa omissa enemmän tai vähemmän epämääräisissä ja virheellisissä historiallisissa myyteissään.”

Lennonin älyllistä ominta-keisuutta määrää intohimoinen kiinnostus talouteen ja politiikkaan. Keskeistä on, miten talouden ja politiikan eliitti ajattelee ja toimii erityisesti talouteen liittyvissä kysymyksissä. Niinpä kirjan runko muodostuu brittiläislinnon tavasta järjestää maan taloudelliset suhteet Manner-Eurooppaan sodan jälkeisenä aikana EU:sta eroamiseen saakka. Lennonin tapa tehdä selkoa näistä monista ja hankalista vaiheista on älykästä ja selkeää, hyödyllistä luettavaa ehkä ennen kaikkea allekirjoittaneen kaltaisille lukijoille, jotka eivät ole taloudellisen integraation asian tuntijoita.

Kuulun niihin, jotka koko brexit-prosessin aikana ovat olleet sitä mieltä, että pääministeri Maylla ja ennen kaikkea hänen seuraajillaan on ollut ainoastaan huonoja kortteja kädessään. Lennonin tekstistä voi kuitenkin löytää yhden jos toisenkin argumentin, joka tukee Boris Johnsonin toimintaa. Ajatus, että Isolla-Britannialla olisi pääsy eurooppalaiselle markkina-alueelle ja että se samalla pääsisi sitoutumasta EU:n velvoitteisiin, jotka ovat sidoksissa oikeuteen päästä vapaasti EU:n sisämarkkinoille, ei ole kokonaan tuulesta temmattu. Edustaapa sitten pehmeätä tai kovaa brexitiä päämäärä on ollut selvä alusta lähtien: brexitiä piti seurata sopimus, joka koskisi taloutta, ei sosiaalisia velvoitteita, ei poliittista integraatiota, eikä turvallisuuspolitiikkaa.

Viitattiin EU:n ja Kanadan väliseen suhteeseen, joka perustui sen kaltaiseen sopimukseen. Johnsonin kehittämä lisä tähän strategiaan oli turvautua entistäkin enemmän kestävyys-teen, sitkeyteen, jopa väsyttämiseen, strategiaan, joka perustui ”lujaan uskoon”, että EU viime hetkessä viittä vaille määräjän päättymistä katsoisi olevansa pakotettu taipumaan. Tämän strategian puolesta puhuva näkökohta on se, että John Major oli 1990-luvulla onnistunut neuvottelemaan sopimuksen, jolla oli tämän tapainen sisältö. EU:n perustamiseen johdaneen Maastrichtin sopimuksen jälkeen päästiin yhteisymmärykseen valuuttaunionista (EMU) ja sosiaalisesta sopimuksesta, jolla EU:n työntekijät saivat perusoikeutensa. Pääministeri Major onnistui neuvottelemaan poikkeusmenettelyn: pitää Iso-Britannia mukana EMUssa

tarvitsematta allekirjoittaa sosiaalista sopimusta. Tämä oli taidokas teko erityisesti siksi, että vapaan kilpailu yhdistäminen työntekijöiden perusoikeuksiin oli ollut keskeinen ajatus Jaques Delorsin EU-kaavailuissa. Lennon toteaa, että EU salli brittien kilpailla epäreilusti. Kaksi vuosikymmentä myöhemmin tätä optiota ei ollut. Johnsonin on vaikea käsittää tätä. Hän ei onnistunut hankkimaan briteille tätä etua. Mutta hän onnistui pysymään Downing Street 10:ssä, mikä on saavutus sinänsä.

Kolmen aikaisemman Torypääministerin, Margaret Thatcherin, John Majorin ja David Cameronin, on kaikkien ollut pakko erota EU-politiikan takia. Sitä, että Johnson on onnistunut tulemaan pääministeriksi ja pysymään tässä asemassa, on selitettävä osaksi vajavaisesti toimineen brittiläisen parlamentarismien epäkohdilla ja osaksi Johnsonin taitavalla tavalla agitoida. Toki se on populismia, mutta toisenlaista verrattuna monen aikaisemman kansakiihottajan tyyliin. Hänen populismissaan on poikamaisen leikkisiä pirteitä. Hänen porukkan- sa ei ole läpeensä vakavamielistä, sitä ei paina liiallisen syvä vakaus, tavoitteena on olla kentän tärkein pelaaja. Totuudella lyö- dään leikkiä niin kauan kuin kantti kestää. Fintan O’Toole, joka mainitaan tuonnempana, kirjoittaa: ”This is game of thrones that is all game and no throne”. Tietenkin Johnson eh- tii vielä tulla neljänneksi maini- tussa seurassa Tory-ministereitä, jotka kompastuvat Eurooppa- kysymykseen. Lennon puoles- taan kohtelee Johnsonia lem- peän ymmärtävästi, mikä mie- lestäni on turhan kohteliaisuu- den osoitus.

Kun Eeva Lennon ei ajattele taloutta tai politiikkaa, hän käyttää aikaansa muun muassa käymällä elokuvissa. Ilmeisesti elokuvatkin kuuluvat hänen intohimoihinsa. Brittiyhdistyskunnan muutoksia hän kuvaa elokuvista saatujen esimerkkien avulla. Se on hyvä, sillä mitä hän kirjoittaa niistä on kiinnostavaa ja sisältää monia hienoja havaintoja. Tosin nämä ekskurssit ovat hieman hämmentäviä. Miksi juuri tässä kirjassa? Häntä kiehtoo ”tunteiden vallankumous”, jonka hän yhdistää luokkatietoisuuden heikkenemiseen tai pikemminkin siihen, että yläluokka 1900-luvun toisella puoliskolla pehmeni tiukkaa tyyliään, jäykkään ylähuultaan (*stiff upper lip*).

Ei ainoastaan työväenluokka mutta myös yläluokka sai nyt näyttää tunteitaan. On mielenkiintoista lukea, miten nämä muutokset heijastuvat brittiläisistä elokuvista samalla uudenlaista käyttäytymistä ruokkien. Ehkä Lennon haluaa tällä tavalla osoittaa, että Englannista on tullut eurooppalaisempi ja että tämä muutos ei johdu taloudellisesta tai poliittisesta integraatiosta.

Oli miten oli, hänen laaja kuvauksensa on lukemisen arvoinen ja ajatuksia herättävä. Hän hyödyntää journalistin etuoikeuksia kirjoittaa asioista, joita ns. vakavat empiiriset tutkijat karttavat. Sellainen on esimerkiksi ”brittien tunteiden vallankumous vertailevasta näkökulmasta”. Olisi ollut hauskaa, jos hän olisi samalla tavalla tematisoinut aihetta kuten ”valhe poliittisessa kulttuurissa vertailevasta näkökulmasta”, mikä olisi ollut loogisempi teema brexitiä käsittelevässä kirjassa.

Eeva Lennon julkaisi vuonna 2019 muistelmansa, jossa hänet tunnistaa aktiiviseksi jäseneksi Suomen journalistisen, poliittisen ja akateemisen eliitin verkostoissa. Hän ei ehkä ole samalla tavalla yhteydessä – ”in speaking terms” – englantilaisten eliittien kanssa, mikä ei estä sitä, että hän tässä kirjassa hahmottaa kolme seuraavaa kysymystä, jotka hän haluaisi osoittaa englantilaisille päätöksentekijöille: 1) Onko EU onnistunut rauhanprojektiinsa ja tuleeko brexitistä EU:n hajoamisen lähtölaukaus jatkona Neuvostoliiton ja Jugoslavian hajoamisille? 2) Olemmeko me vahvempia yksin vai yhdessä? 3) Mitkä ovat brexitin edut, sillä sehän poistaa brittien mahdollisuudet vaikuttaa EU:n politiikkaan mukaan lukien sisämarkkinoiden standardeihin.

Historiantutkijana en oleta englantilaisen eliitin kallistavan korvaansa mielipiteilleni. Tyydyn yritykseen ymmärtää keskeisten tekijöiden toimintaa. Tosin minun on tunnustettava, että brexitin ollessa kyseessä olen huono historiantutkija, sillä brexit-prosessissa on liian monta seikkaa, joita minun on vaikea tajuta. Merkitsin pieneen muistikirjaani keväällä 2020 muun muassa seuraava käsittämättömyydet:

Miksi Westminsterin puutteellisilla toimintatavoilla ei ole sijaa poliittisella agendalla? Tory-johtajille on tärkeintä kontrolloida omaa puoluettaan, seuraavaksi tärkeintä on vaalia oman puolueen etua, vasta kolmannella sijalla tulee kansakunnan etu. Toinen merkillinen piirre on se, että parlamentilla on vain rajatut mahdollisuudet päättää, kuka hallitsee ja kuka ei hallitse, mikä liittyy vaalijärjestelmän kuvioihin. Eh-

kä näitä epäkohtia voi ymmärtää siten, että englantilaiset tunnustavat edelleen tukeutuvan siihen tosiasiaan, että Westminster aikoinaan oli parlamentarismin mallimaa ja ettei heidän siksi ei ole tarvis miettiä, olisiko muissa maissa parempia käytäntöjä.

Vuoden 2016 kansanäänestysten tuloksen jumiutuminen: miksi oli niin vaikea tunnistaa, että äänestäjät eivät tieneet mistä he äänestivät, että heitä johdattelivat voimakkaat mutta hämärät mututuntumat, joita ruokki vaaliretoriikka hyvin valittuine valheineen ja puolitotuuksineen. Miksi ei uutta kansanäänestystä voitu järjestää vuonna 2020 ja tunnustaa, että tilanne vuonna 2020 oli toinen, että vasta brexit-prosessin aikana vaihtoehtoista tuli konkretisempia.

Onko englantilaisten pinnallisen suhtautuminen Irlantiin todella ylenpalttisen parantumaton? On esimerkiksi kummallista, ettei brexit-prosessin ensimmäisenä vuonna Irlannin tasavallan ja Pohjois-Irlannin suhde ollut esillä, siitä ei tarvinnut välittää, mikä sai irlantilaisten sapsen kiehumaan. Ja viimeiseen saakka brittiosapuoli ei voinut täsmentää konkreettisesti, miten he halusivat, että tavaraliikenne Pohjois-Irlannin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä hoidettaisiin. Fudge! Tällaisia käytännöllisiä järjestelyjä pidettiin mitättöminä, jotka ajan mukaan kyllä ratkeavat.

Lennon ei kirjoita kovin paljon Irlannista, mikä on hämmästyttävää, kun ajattelee hänen läheistä sidettään maahan. Siksi haluan lopuksi mainita irlantilaisen Fintan O'Toolen kirjan *Three Years in Hell* (2020), joka täydentää Lennonin kertomusta hyvällä tavalla. Kirja, joka pe-

rustuu eri julkaisujen artikkeleihin (*Irish Times*, *Guardian*, *New York Review of Books*), reagoi väliittömästi brexit-saagan kaikkiin vaiheisiin. Se on vahvaa draamaatiikkaa; asiantuntevaa, oppinut-ta ja ironista. Tässä kirjailija riisuu brutaalisti – raemmin kuin

Lennon – pienen eliitin taistelu purkaa pykäläviidakoksi kutsumiaan asioita: ympäristön, sosiaalisten olojen ja työvoiman oikeuksien turvaa. Tämän saavuttamiseksi Johnson on valmis luomaan uuden kansakunnan, Englannin (ei unionissa Skot-

lannin kanssa, ei unionissa Pohjois-Irlannin kanssa), tietämättä, mitä tämä kansakunta on. Ketterämpi? Singaporelaisempi?

Säälin Englantia, Ergo: En ehkä kaikesta huolimatta olekaan niin huono historiijoitsija. Ymmärrän, että Englantia on sääli.

Paksusti perinteisellä tyylillä

PERTTI TÖTTÖ

Olen käyttänyt Lauri Nummenmaan *Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät* -teosta oppimateriaalina liki kahden vuosikymmenen verran. Vuosien varrella kirja on painosten myötä paisunut ja lukijoiden palautteesta parantunut. Nyt siinä on 727 sivua, ja se on saanut uuden nimen. Se on kaikin puolin edeltäjänsä parempi.

Valitsin teoksen aikanaan sillä perusteella, että siinä oli kaavoja, kuvioita ja tekstiä sopivassa suhteessa. Menetelmiä ei esitetty liian tilastotieteellisesti. Vaikka uuden version nimi on *Tilastotieteen käsikirja*, tämä piirre on säilynyt.

Siksi hieman ihmettelenkin nimen valintaa. Tilastotieteen oppikirjaksi tästä tuskin on, mutta tilastomenetelmien käsikirjaksi se käy (melkein) alasta riippumatta.

Yhdessä suhteessa nimenmuutoksen voi ymmärtää. Aikaisemmassa versiossa sovel-lusesimerkit esitettiin SPSS:n avulla, mutta nyt on siirrytty käyttämään R-ohjelmistoa. R on nykyään nimenomaan tilastotieteen *lingua franca*, jo-

ta myös osa tilastomenetelmien soveltajista jo käyttää. Siirtymisen tähän ilmaiseen työvälineeseen säästäisi yliopistoilta ja tutkimuslaitoksilta pitkän pennin, mutta ohjelmiston komentokiel-
len omaksuminen ei valikoihin tottuneelle ole helppoa. Kirjassa on johdatus R:ään sekä jokaisen analyysimenetelmän ja tilastollisen testin yhteydessä ohjeet, miten temppu tehdään R:llä, joten kyllä se siitä.

Sivunumerot vilisevät tähän tahtiin:

Lyhyet luvut tilastomenetelmien tarpeesta, tieteellisen tutkimuksen perusteista, mittaamisesta ja R:n perusteista. Ensimmäinen sata sivua käytetty. Aineiston kuvailu, grafiikan käyttö, lyhyt johdatus todennäköisyyslaskentaan. Teoreettisten todennäköisyysjakaumien alkutaipaleella täyttyy toinen satanen. Tilastollisten testien yleisperiaatteiden ja t-testin jälkeen rikkoutuu jo kolmas.

Yksi- ja useampisuuntainen sekä toistomittausten varianssianalyysi ja tiivis luku epäparametrisistä testeistä sekä kaikki mahdolliset korrelaatioker-

---

Lauri Nummenmaa
Tilastotieteen käsikirja
Tammi, 2021

toimet vievät viidennen satasen puolelle. Yhteensopivuustestien ja χ^2 -riippumattomuustestien jälkeen seuraa yllättävän lyhyt luku lineaarisesta regressiosta, aikasarja-analyysin perusteet, elin-aika-analyysi, ja niin viisisataa on täynnä.

Sitten palataan mittauksen reliabiliteettiin ja vähän validiteettiin, parikymmentä sivua standardoiduista efektikoon estimaateista, hyvä luku meta-analyysista, ja kuusisataa täyttyy otsikolla Tilastollinen luokittelu, jolla tarkoitetaan logistista regressiota (!).

Ryhmittelyanalyysi, moniulotteinen asteikointi, pääkomponenttianalyysi ja faktorianalyysi tuovat maalisuoralle, jossa esitellään lyhyesti rakenneyhtälömallit. Sivulta 685 alkaa lähdeluettelo, joka myös päättyy samalle sivulle, ja sen jälkeen on nippu liitteitä.